

การอนุรักษ์แมลงทับในประเทศไทย

วาสุดี โรจาวรungsi, สมนึก วงศ์ทอง,
เดชา วิวัฒน์วิทยา, กุศล ตั้งใจพิทักษ์, สาทิส บุญญาวิวัฒน์.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 1995.

บทคัดย่อ

การสำรวจแมลงทับในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2536-3538 พบแมลงทับ 2 ชนิด แพร่กระจาย อยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย แมลงทับขาเขียว (*Sternocera acquisignata*) พบในภาคกลาง กินใบมะขามเทศและคางเป็นอาหาร ส่วนแมลงทับขาแดง (*Sternocera ruficornis*) พบเป็นจำนวนมากในป่าเต็งรังในภาคอีสาน กินใบพืชป่าหลายชนิด ได้แก่ พยอม พันชาด แดง กางขี้มอด ประดู่ เต็งรัง ฯลฯ ปกติแมลงทับจะพบเห็นได้เพียงปีละครั้งในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงตุลาคม

การศึกษาวงจรชีวิต พบว่า หลังจากแมลงทับจับคู่ผสมพันธุ์ในช่วงฤดูฝนแล้ว แมลงทับตัวเมียจะเริ่มวางไข่ลงในดินโคนต้นพืชอาหาร ไข่เป็นฟองเดี่ยวมีลักษณะค่อนข้างกลมสีขาวนวล แม่แมลงทับแต่ละตัวสามารถวางไข่ได้ประมาณ 6-12 ฟอง ไข่ฝังอยู่ในดินลึกประมาณ 1-2 เซนติเมตร ในระยะเวลา 2-3 เดือน ไข่ก็ฟักออกมาเป็นตัวหนอน

หนอนแมลงทับมีสีเหลืองเข้ม ลำตัวค่อนข้างแบน หัวเล็กมาก ปากจะมีเขี้ยวหรือกรามสีดำ คู่ยื่นออกมาเห็นเด่นชัด ไม่มีตา กินรากมะขามเทศและเหง้าไผ่เพ็็กเป็นอาหาร ออกปล้องแรกขยายใหญ่มาก ไม่มีขา ลำตัวเรียวยาว มีขนค่อนข้างยาวสีน้ำตาลติดกระจายอยู่ตามลำตัว ระบุเป็นตัวหนอนมีทั้งหมด 5 ระยะ ตัวหนอนวัยที่ 5 สร้างปลอกดินหุ้มลำตัวฝังอยู่ในดินลึกประมาณ 5-10 เซนติเมตร หนอนวัยนี้จะพักตัวนิ่งอยู่กับที่หยุดกินอาหาร ถ้าสภาพแวดล้อมภายนอกเหมาะสมก็จะลอกคราบกลายเป็นดักแด้อยู่ในปลอกดินอันเดิม จากการศึกษาวงจรชีวิตแมลงทับขาแดงในภาคอีสาน พบว่าตัวหนอนวัยที่ 5 สามารถอยู่ในปลอกดินข้ามปีถ้าสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ปกติพอเริ่มย่างเข้าฤดูฝน หนอนแมลงทับจะลอกคราบกลายเป็นดักแด้อยู่ในปลอกดิน ต่อมาดักแด้ก็จะลอกคราบอีกครั้งกลายเป็นแมลงทับตัวเต็มวัยที่มีสีเขี้ยวมรกต ระยะแรกอาศัยอยู่ในปลอกดินชั่วคราวก่อนร่อนกระทั่งปีกแข็งแรง จึงดันปลอกดินให้เปิดออกและเดินขึ้นมาเหนือดิน ในเวลากลางวันที่มีแสงแดดจัดแมลงทับจะบินออกหาอาหาร ผสมพันธุ์ และแพร่พันธุ์ต่อไป ในแต่ละรอบปีแมลงทับมีช่วงชีวิตส่วนใหญ่ตั้งแต่ ระยะไข่-หนอน ดักแด้อยู่ในดิน รวมเป็นเวลาทั้งหมดถึง 10-11 เดือน

ระยะที่ปรากฏให้พบเห็นแมลงทับได้นั้นอยู่แค่เพียงช่วงฤดูฝน และแมลงทับก็มีชีวิตอยู่ได้ประมาณ 3-4 อาทิตย์ เพื่อผสมพันธุ์ออกไข่แล้วก็ตาย

ในปี พ.ศ. 2537 เริ่มพบแมลงทับบาเขียวที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง พฤศจิกายน พบมากที่สุดในเดือนกันยายน โดยแมลงทับบาจะกินใบมะขามเทศและใบคางเป็นอาหาร ตัวเมียและตัวผู้จะจับคู่ผสมพันธุ์นานประมาณ 1-2 ชั่วโมง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การยอมรับของตัวเมีย เมื่อผสมพันธุ์เสร็จแล้ว ตัวเมีย ภา2-44 อดเดี่ยวลงในดินลึกประมาณ 1-2 เซนติเมตร ไข่ใช้ระยะเวลาประมาณ 60-90 วัน จึงฟักออกมาเป็นหนอนวัยที่ 1 กัดแทะกินเปลือก ของรากมะขามเทศเป็นอาหาร ระยะเป็นตัวหนอนมีทั้งหมด 5 ระยะ อาศัยอยู่ใต้ผิวดินบริเวณราก มะขามเทศ หนอนวัยสุดท้ายหรือหนอนวัยที่ 5 จะสร้างปลอกดินขึ้นมาโดยใช้ดินผสมกับน้ำลายซึ่ง มีกลิ่นเหม็นสีดำทำเป็นปลอกแข็งหุ้มหนอนวัยสุดท้ายเอาไว้ ปกติหนอนวัยสุดท้ายสามารถพักตัว นิ่งอยู่กับที่ในปลอกดินโดยไม่กินอาหารได้นานถึง 2-3 เดือน แล้วจึงลอกคราบกลายเป็นดักแด้อยู่ ภายในปลอกดินอันเดิม นั้น ดักแด้ใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือน ก็จะลอกคราบกลายเป็นตัวเต็มวัย

ส่วนแมลงทับบาแดงพบเป็นจำนวนน้อยที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช จังหวัด นครราชสีมา และอุทยานแห่งชาติภูพาน จังหวัดสกลนคร ผลจากการสำรวจใน พ.ศ.2537 ขุดพบแต่ ปลอกดินซึ่งมีหนอนวัยสุดท้ายพักตัวอยู่ตลอดปี และได้นำหนอนวัยสุดท้ายมาเก็บไว้ในขวดแก้วปิด ฝาแทนการอยู่ในปลอกดิน เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา พบว่าทั้งหนอนในขวดแก้ว และหนอนในปลอกดินไม่ยอมเข้าดักแด้ และอยู่ข้ามปีในลักษณะของหนอนวัยสุดท้ายในปลอกดิน จนกระทั่งปลายเดือนมีนาคม 2538 หนอนวัยสุดท้ายทั้งในห้องปฏิบัติการและในธรรมชาติเริ่มทะ ยอยกันเข้าดักแด้ พบดักแด้มากที่สุดในเดือน พฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2538 หนอนวัยสุดท้ายปกติ ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 2-3 เดือน จนกระทั่งถึง 1 ปีครึ่ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม

วงจรชีวิตของแมลงทับบาเขียว และขาแดงมีดังนี้

ระยะไข่	ประมาณ	2-3	เดือน
ระยะหนอนวัยที่ 1-4	ประมาณ	3-4	เดือน
หนอนวัยที่ 5	ประมาณ	2-3	เดือน หรือ 1 ปีครึ่ง
ระยะดักแด้	ประมาณ	2-3	เดือน
ระยะตัวเต็มวัยขาเขียว	ประมาณ	1-2	เดือน